

Інтелектуальна власність у сфері безпеки і оборони: стратегічні напрями розвитку

Ольга Уразовська

*заступник начальника управління –
начальник відділу УКРНОІВІ,
к.ю.н., адвокат*

Український національний офіс
інтелектуальної власності та інновацій

Роль УКРНОІВІ у сфері національної безпеки і оборони

➤ **Функціонує окремий напрям роботи** щодо сприяння розвитку права інтелектуальної власності та інновацій у сфері безпеки і оборони

➤ **Взято участь у розробці проекту політики управління інтелектуальною власністю в оборонно-промисловому комплексі України**, затвержено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2026 р. № 342-р

➤ **Тісна співпраця з ключовими стейкхолдерами у сфері ОПК**, зокрема Міноборони, ГШ ЗСУ, Нацгвардія (НГУ), СБУ, розвідувальні органи тощо

➤ **Забезпечується взаємодія з підприємствами ОПК державного сектору**, зокрема, з АТ «Українська оборонна промисловість»

➤ **Забезпечується постійна співпраця з приватним сектором ОПК** - бізнес асоціаціями, об'єднаннями, громадськими спілками та виробниками у сфері ОПК

Управління з питань сприяння розвитку права інтелектуальної власності та інновацій у сфері безпеки і оборони УКРНОІВІ

У СВОЇЙ ДІЯЛЬНОСТІ

✓ долучалося до проведення дослідження стану нормативного врегулювання, обліку та управління, закріплених за Міноборони ОПІВ

✓ забезпечує узагальнення та аналіз інформації щодо надходження заявок та видачі патентів/свідоцтв про державну реєстрацію ОПІВ пов'язаних з технологіями військового призначення

✓ здійснює заходи щодо підготовки створення Єдиної бази (Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України (Указ Президента України від 20.08.2021 № 372/2021); Державна антикорупційна програма на 2023-2025рр. (постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 № 220))

✓ активно залучено до підготовки проєктів законодавчих та інших НПА з окремих питань ІВ в сфері оборони

✓ забезпечує у пріоритетному порядку консультування розробників технологій оборонного призначення

Стратегії охорони прав інтелектуальної власності

Стратегія 1. Державна реєстрація (патентування)

ПЕРЕВАГИ

- Надання державної правової охорони та отримання охоронного документа
- Інвестиційна привабливість
- Прогнозовані витрати на правову охорону
- Вища ймовірність ефективного захисту прав при їх порушенні
- Захист від зворотнього інжинірингу

НЕДОЛІКИ

- Розкриття суті (загальнодоступність)
- Обмежений строк дії прав (окрім ТМ)
- Територіальність правової охорони
- Тривалий час державної реєстрації (експертиза)

Стратегія 2. Комерційна таємниця

ПЕРЕВАГИ

- Необмежений строк дії у часі
- Відсутність територіальних обмежень
- Інформація про комерційну таємницю не є загальнодоступною та не потребує процедури державної реєстрації, пов'язаних з нею витрат

НЕДОЛІКИ

- Складний процес доведення факту порушення прав на комерційну таємницю у судовому порядку
- Ризик витоку та розкриття інформації, що призводить до втрати правового режиму комерційної таємниці
- Відсутність захисту від зворотнього інжинірингу

** Все, що можна відносно легко відтворити шляхом зворотньої розробки (інжинірингу), доцільніше патентувати*

Стратегії охорони прав інтелектуальної власності

Стратегія 3. Комплексна правова охорона

- Розділення виробу на складові для поєднання державної реєстрації та отримання охоронних документів на один виріб (товар) різних ОПІВ – винаходу (корисної моделі), промислового зразка, торговельної марки, авторського права, комерційної таємниці

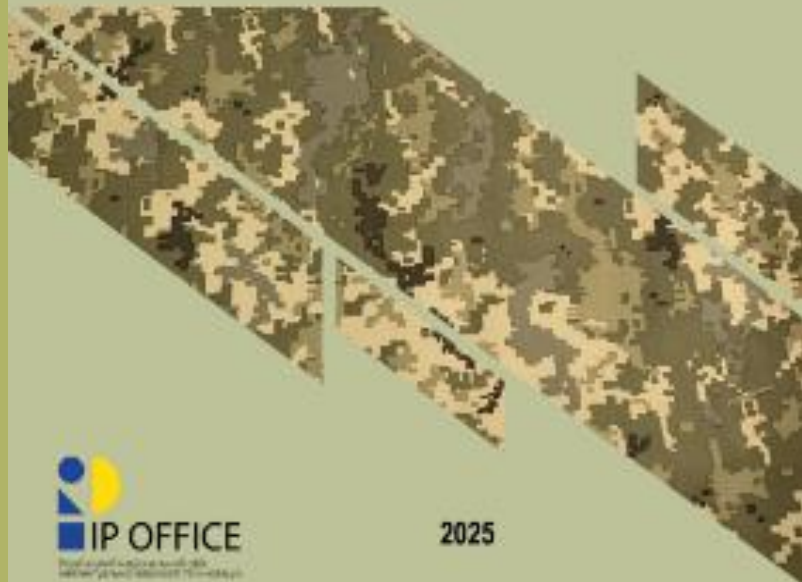
Стратегія 4. Договірний захист

- Укладання договорів про нерозголошення (NDA)
- Включення положень про інтелектуальну власність у трудові договори
- Розробка внутрішніх політик щодо охорони інтелектуальної власності та інформації з обмеженим доступом

Стратегія 5. Культура поваги до ІВ

- Уникнення порушення прав ІВ третіх осіб
- Моніторинг можливих порушень прав ІВ
- Проведення навчань для співробітників щодо захисту інтелектуальної власності

**ПАМ'ЯТКА
З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ
ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ ДЛЯ РОЗРОБНИКІВ
ТОВАРІВ ОБОРОННОГО
ПРИЗНАЧЕННЯ**

СЕРВІСИ ЗАЯВНИКІВ

**ГАЙДИ ТА ФОРМИ ДЛЯ
РЕЄСТРАЦІЇ ПРАВ НА ОПІВ**

**ТИПОВІ ФОРМИ
ДОГОВОРІВ**

ОЦІНКА ПРАВ ІВ

ВІДЕОІНСТРУКЦІЇ

**ПАТЕНТНИЙ ПОШУК І
ДОСЛІДЖЕННЯ**

Зміни в законодавство з питань інтелектуальної власності

Проект Цивільного кодексу України (№ 15150 від 09.04.2026)

Зокрема, книга 4. Право інтелектуальної власності

та Глава 83. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

Проект Закону України «Про захист комерційних таємниць» є імплементацією положень Директиви ЄС 2016/943 від 08.06.2016 про захист нерозкритих ноу-хау та бізнес інформації (комерційних таємниць) від неправомірного отримання, використання та розкриття

Національна програма адаптації законодавства України до права ЄС:

- **Зміни до законодавства у сфері авторського права і суміжних прав (грудень 2027)**
- **Закон України «Про захист комерційних таємниць» (грудень 2026)**
- **Закон України «Про охорону прав на торговельні марки» (грудень 2026)**
- **Закон України «Про патенти і корисні моделі» (грудень 2026)**
- **Зміни до Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» (липень 2027)**
- **Зміни до Закону України щодо компонувань напівпровідникових виробів (грудень 2027)**
- **Зміни до законів України щодо охорони географічних зазначень (грудень 2027)**
- **Зміни до законодавства у сфері захисту прав інтелектуальної власності (грудень 2027)**

Законодавство з питань інтелектуальної власності у сфері безпеки і оборони

Закон України від 21.08.2025 № 4585-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо прав інтелектуальної власності на об'єкти, створені у зв'язку з проходженням військової служби»

Закон України від 04.11.2025 № 4671-IX «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо майнових прав інтелектуальної власності на об'єкти, створені у зв'язку із проходженням військової служби»

Постанова Кабінету Міністрів України від 13.10.2025 № 1310 «Про реалізацію експериментального проекту щодо надання права на використання технологій, що можуть бути застосовані у виробництві товарів оборонного призначення»

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2026 № 342-р «Про затвердження політики управління інтелектуальною власністю в оборонно-промисловому комплексі України»

Постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2026 № 310 «Деякі питання реалізації експериментального проекту щодо розвитку товарів військового призначення у сфері технологій штучного інтелекту та визначення особливостей міжнародної передачі (експорту) таких товарів»

ПОЛІТИКА УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ в оборонно-промисловому комплексі України

Визначає **мету, стратегічні орієнтири, принципи та підходи, стратегічні цілі**, згідно з якими держава в особі державних замовників у сфері оборони, суб'єкти господарювання державного сектору економіки оборонно-промислового комплексу України набувають і здійснюють належні їм права інтелектуальної власності, **виконують свої основні завдання та ключові показники ефективності управління інтелектуальною власністю** в оборонно-промисловому комплексі України.

Стратегічними цілями управління ІВ в ОПК України зокрема є:

- зниження залежності України від критичного імпорту шляхом заміщення конкурентоспроможною продукцією оборонного призначення вітчизняного виробництва;
- активний розвиток науково-технічного потенціалу України;
- збільшення експортного потенціалу ОПК України.

Для досягнення встановлених мети, стратегічних орієнтирів та стратегічних цілей **державні замовники, суб'єкти господарювання, які набувають майнові права ІВ, в межах їх повноважень виконують такі завдання**, зокрема: забезпечують створення (або покладення на один із існуючих структурних підрозділів) відповідальних підрозділів і посадових осіб, що виконують завдання із забезпечення охорони та управління правами ІВ; забезпечують розроблення та затвердження документів з питань набуття та здійснення прав ІВ; забезпечують укладення та виконання державних контрактів (договорів) з оборонних закупівель на виконання наукових (науково-технічних) робіт, інших договорів, спрямованих на комерціалізацію об'єктів права інтелектуальної власності, трансфер технологій; беруть участь у наповненні та використанні єдиної інформаційної системи тощо.

В стадії розробки:

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ щодо політики управління інтелектуальною власністю в оборонно-промисловому комплексі України

Метою є висвітлення практичних **рекомендацій щодо прав ІВ на об'єкти**, які створюються або можуть створюватися у сфері ОПК України та **управління ними**.

Проект Методичних рекомендацій містить розділи, зокрема стосовно:

- права на об'єкти ІВ;
- управління ІВ в ОПК України;
- комерціалізації ІВ;
- розподілу винагороди та використання доходу від комерціалізації ІВ;
- особливостей управління ОПІВ, створеними під час виконання оборонних закупівель;
- інформації з обмеженим доступом;
- захисту прав ІВ тощо.

Статистичні показники патентування у сфері оборонних розробок

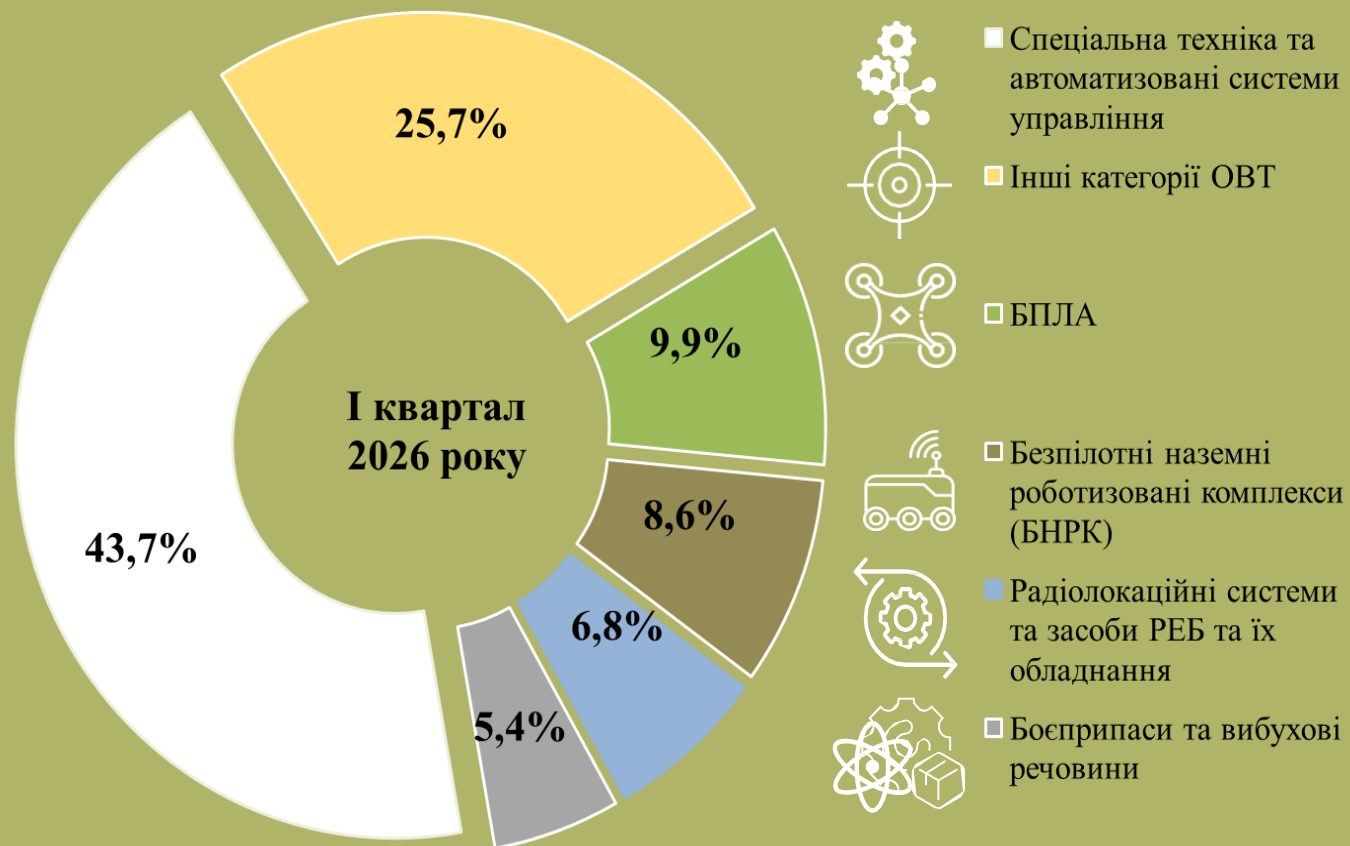
Такий розподіл ТОП 5 відображає якісну трансформацію пріоритетів ОПК з орієнтацією на інноваційні та технологічно складні напрями розробок в умовах сучасних безпекових викликів.

Збільшення кількості зареєстрованих ОПВ у сферах автоматизованих систем управління і обробки даних, безпілотних систем, кібербезпеки, комп'ютерних програм з використанням ШІ, радіолокаційних систем може свідчити про зміщення акценту від традиційних зразків озброєння (окремих виробів) до високотехнологічних рішень, які забезпечують інформаційну перевагу та асиметричні можливості на полі бою, з використанням новітніх досягнень науки і технологій.

Така тенденція узгоджується із загальносвітовими трендами та дослідженнями*, де ключову роль відіграють автономні системи та цифрові технології.

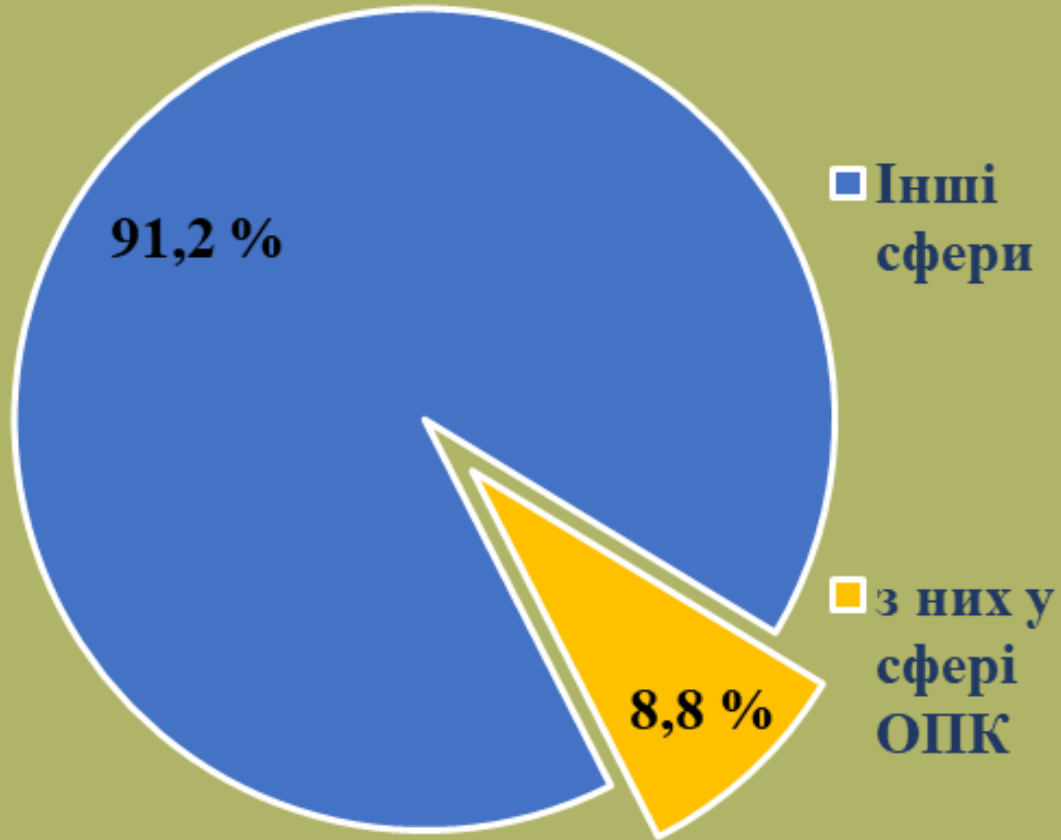
*Дослідження KSE Institute у співпраці з Brave1 та Defence Builder

Частка зареєстрованих ОПВ у сфері розробки ОВТ (ТОП 5 категорій розробок), % загальної кількості зареєстрованих ОПВ у сфері розробки ОВТ

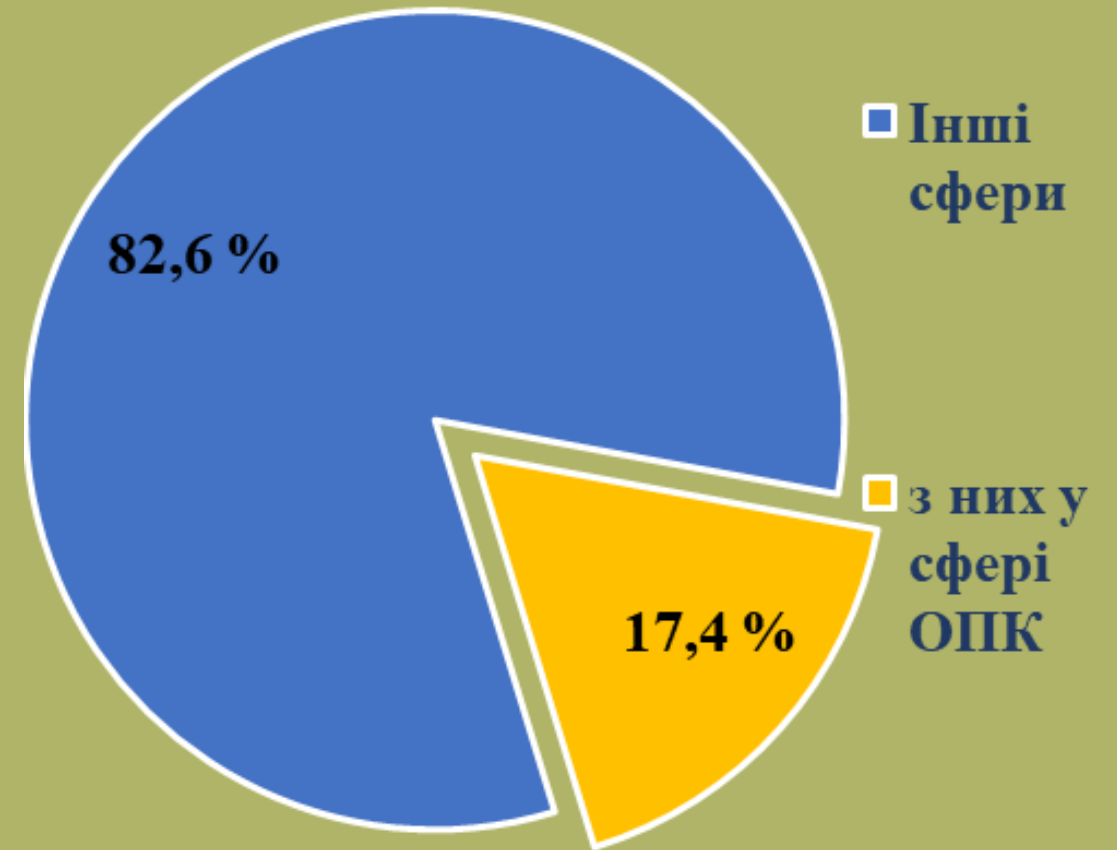

ЧАСТКА ЗАЯВОК НА ВИНАХОДИ (КОРИСНІ МОДЕЛІ) У СФЕРІ РОЗРОБКИ ОВТ У І КВАРТАЛІ 2026 РОКУ У ЗАГАЛЬНІЙ КІЛЬКОСТІ ЗАЯВОК, ЩО НАДІЙШЛИ НА ВИНАХОДИ (КОРИСНІ МОДЕЛІ), %

ЧАСТКА ЗАЯВОК НА ВИНАХОДИ У СФЕРІ РОЗРОБКИ ОВТ

ЧАСТКА ЗАЯВОК НА КОРИСНІ МОДЕЛІ У СФЕРІ РОЗРОБКИ ОВТ

Захист прав ІВ, який забезпечується за участі НОІВ (УКРНОІВІ)

Апеляційна палата НОІВ

<https://nipo.gov.ua/apeliatsijna-palata-noiv/>

Розгляд заперечень проти рішень
НОІВ щодо:

набуття прав на ОПІВ;

заяв про визнання прав ОПІВ
недійсними повністю або частково;

заяв про визнання торговельної
марки добре відомою в Україні.

За подачу сплачується відповідний
збір.

Центр медіації та посередництва

<https://ip-mediation.nipo.gov.ua/>

Процедура медіації не підміняє
судову процедуру вирішення спору,
натомість є альтернативним
інструментом.

Центр медіації, зокрема:

надає консультаційну та
методичну підтримку;

забезпечує проведення процесів
медіації на базі ІР офісу;

розробляє пропозиції щодо
удосконалення законодавства в ІР
сфері.

Центр спостереження з питань порушень прав інтелектуальної власності

<https://nipo.gov.ua/ukr-tsentr-sposterezhennia-porushen-ip-prav/>

Спеціалізований майданчик,
метою діяльності якого є
боротьба та попередження
поширення контрафактної та
піратської продукції.

Він об'єднує широке коло
заінтересованих осіб – експерти,
державні, правоохоронні і митні
органи, бізнес та громадські
організації.

ВИСНОВКИ

Вибір правильної стратегії правової охорони та своєчасно використані доцільні способи захисту ІВ - це критично важливо для будь-якого суб'єкта бізнесу, оскільки:

- це впливає на конкурентоспроможність, інноваційність і здатність захистити свої нематеріальні активи;
- це баланс між витратами, ризиками та довгостроковими цілями бізнесу;
- це надійний захист результатів R&D.

Сайт УКРНОІВІ

Facebook УКРНОІВІ

**Консультації на
порталі Дія-Бізнес**

**Дякую
за увагу!**

 +380 (44) 494-05-51

 office@nipo.gov.ua

 м. Київ, вул. Дмитра Годзенка, 1